

DATUM
2016-12-12
ERT DATUM
2016-06-07

DIARIENR
2016/121-4
ER BETECKNING
N2016/03080/DL

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Statskontoret avgränsar sitt remissvar till några av utredningens förslag inom områdena som avser skyddet av vattenförekomster och täkter, dricksvattenkontroll, krisberedskap samt förbättrad samverkan, samordning och styrning mellan de inblandade myndigheterna. Statskontoret kommenterar även de kostnader och den finansiering av förslagen som redovisas i betänkandet.

Statskontoret avstår från att behandla de resterande fem grupperna av förslag, dvs. de som avser undersökningar av s.k. råvatten, förnyelse och underhåll av vatteninfrastruktur, material i kontakt med dricksvatten, utredning av avloppsfrågorna, och upprättandet av en kontrollstation år 2020 för att följa upp förslagets genomförande. Avgränsningen innebär att vi i huvudsak fokuserar på förslag i betänkandet som knyter an till områden som Statskontoret ofta har till uppdrag att analysera, dvs. bl.a. styrning, ledning, organisation, finansiering och effektivitet inom statlig verksamhet.

Skyddet av vattenförekomster och täkter

Statskontoret delar utredningens bedömning att skyddet av allmänna vatten täkter är otillräckligt. Vattenförsörjningsfrågorna överskrider ofta kommungränserna, vilket gör att beslut om försörjningen ofta behöver fattas på en högre geografisk nivå än den kommunala. Vi instämmer således i att det behövs ett regionalt perspektiv på skyddet och att det finns anledning att stärka det regionala ansvaret för tillsynen över vattenskyddsområden. Statskontoret tillstyrker därför de delförslag i betänkandet som avser

- att alla allmänna större vattentäkter behöver vattenskyddsområden, med lokalt utformade skyddsföreskrifter,
- att länsstyrelserna ska fatta beslut om utformningen av sådana områden och föreskrifter,
- att tillsynsinsatserna, som utgör en viktig del av det förvaltande arbetet bör förstärkas,
- att länsstyrelserna får ta ut en avgift för tillsynen,
- att Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla sitt vägledningsmaterial inom området samt
- att regeringen i författning ska reglera samråd vid upprättande av vattenskyddsområden.

Enligt Statskontoret blir ansvarsförhållandena tydligare om länsstyrelserna åläggs skyldigheten att besluta om avgränsningar för vattenskyddsområdena samt om föreskrifter till skydd för vattenskyddsområdena. Förutsättningarna för ändamålsenlig statlig styrning stärks också om regeringen får nya myndiganden i miljöbalken. Enligt vår bedömning är Havs- och vattenmyndigheten också en lämplig instans för att vägleda kommunerna och länsstyrelserna i deras inbördes prioritering av insatser för att se över befintliga vattenskyddsområden. Statens styrning kan också rationaliseras genom att regeringen kan kräva att aktörer på lägre nivå samråder om besluten.

Utredningens eget arbete visar att det kvarstår en del att göra för att länsstyrelsernas ansvar för vattenskydd ska kunna utökas. Det beror inte minst på att de idag avsätter lite personalresurser för tillsyn inom detta område. Statskontorets erfarenhet är att länsstyrelserna ofta har svårt att få resurserna att räckta till alla sina tillsynsuppgifter. Om länsstyrelserna får ta ut en avgift bör de emellertid kunna avsätta adekvata resurser till tillsynen av vattenskyddsområden.

Anpassning av dricksvattenkontrollen

Statskontoret tillstyrker samtliga delförslag på detta område. Statskontorets bedömning är att insatserna som Livsmedelsverket föreslås genomföra sammanfaller med inriktningen i verkets nuvarande verksamhet. Statskontoret ansluter sig till utredningens ståndpunkt när det gäller att förslagen skulle stärka underlaget för statens uppföljning av kommunernas kontrollverksamhet, samt att de innebär att staten kan bistå kommunerna i denna uppgift. Vi bedömer också att likvärdigheten av skyddet för vattenkonsumenter kan öka genom att staten sätter upp särskilda mål för dricksvattenkontrollen och ser över kontrollområden och riskklassning, samt genom att staten ytterligare utvecklar vägledningmaterial för anläggningskontroll.

Ökat fokus på krisberedskapsfrågor

Statskontoret tillstyrker samtliga delförslag på området. I likhet med vad utredningen anför anser Statskontoret att det statliga ansvarstagandet för krisberedskapen behöver stärkas, givet att kommunernas kapacitet till detta varierar betydligt. Statskontoret bedömer att de nya uppdragen som föreslås för Livsmedelsverket ligger i linje med myndighetens övriga arbete, och att de föreslagna uppdragen till länsstyrelserna återspeglar en renodling av ett regionalt fokus även i arbetet med krisberedskap.

Statskontoret delar utredningens uppfattning att den Nationella vattenkatastrofgruppen VAKA fyller en viktig uppgift och att deras funktion behöver göras mer långsiktig. Enligt Statskontoret är utredningen dock inte tillräckligt tydlig kring om VAKA bör knytas närmare kommunerna eller varför gruppen ska finansieras via Livsmedelsverket t.o.m., men inte längre än, 2020. För närvarande ser det också ut som att VAKA inte kommer till-

föras mer medel från anslag 2:4 krisberedskap, vilket innebär att finansieringsfrågan börjar bli akut. Statskontoret föreslår därför att Livsmedelsverket snarast möjligt får i uppdrag att efter samråd med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges kommuner och Landsting (SKL), analysera och inkomma med förslag till regeringen avseende VAKA:s framtida huvudmannaskap och finansiering.

Förbättrad samverkan, samordning och styrning

Utredningen föreslår att en skyldighet införs för kommunerna att tillvarata möjligheterna att samverka med andra kommuner. Livsmedelsverket föreslås få i uppdrag att inrätta ett nationellt dricksvattenråd, som ska omfatta även närmast berörda centrala förvaltningsmyndigheter och länsstyrelser. Vidare föreslås att Livsmedelsverket får i uppdrag att inrätta ett kunskapscentrum i dricksvattenfrågor för att ytterligare stödja kommunerna och andra aktörer inom området.

Statskontoret tillstyrker samtliga delförslag på området. En ökad samverkan mellan kommuner framstår som befogad, och ligger i linje med mer generella slutsatser om interkommunal samverkan som Statskontoret redovisat i olika rapporter. I en av dessa har Statskontoret bedömt att det finns skäl för regeringen och riksdagen att vidta åtgärder för att öka möjligheterna till interkommunal avtalssamverkan.¹ I en annan rapport har Statskontoret också föreslagit att kommunerna bör samverka mer med varandra i livsmedelskontrollen, inte minst eftersom enskilda kommuner kan ha svårt att själva upprätthålla kompetensen inom detta område.²

I övrigt motiverar utredningen enligt vår bedömning på ett trovärdigt sätt att det finns behov av en ökad regionalisering i vattenförsörjningen samt i dess reglering. Förslagen bidrar också till utvecklad statlig styrning och samordning på området, vilket bör kunna bidra till en ökad effektivitet i dricksvattenförsörjningen.

Kostnader och finansiering av förslagen

Utredningen bedömer att de förslag den lämnar kommer leda till vissa ökade kostnader för staten, kommunerna och va-kollektiven. Tillskotten beräknas motsvara i storleksordningen 10-32 miljoner kronor för staten och cirka 40-76 miljoner kronor per år för kommuner och va-kollektiv under en begränsad tidsperiod. Ytterligare kostnadsökningar kan också uppstå för kommunerna enligt utredningen.

Dricksvattenområdet är komplext och utvecklingen är inte enkel att förutse. Skattingarna av de förväntade kostnadsökningarna skulle enligt vår be-

¹ Statskontoret. 2016b. *Kommunal avtalssamverkan: Behövs ökade möjligheter?* Statskontorets rapportserie 2016:23.

² Statskontoret. 2016c. *Statens styrning av kommunerna*. Statskontorets rapportserie 2016:24.

dömning visserligen kunna vara något mer precisa, medan de förväntade samhällsekonomiska nyttorna är genuint svåra att uppskatta. De totala ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag är därför svåra att förutse. Statskontorets samlade bedömning är emellertid att utredningen har varit tillräckligt grundlig i sin analys och så långt som man kan begära, försökt redovisa vilka kostnader och ekonomiska konsekvenser som följer av förslagen.

Som framgått tidigare anser Statskontoret att det behöver tillföras mer av ett regionalt perspektiv även till vattenskyddet. Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska beviljas ytterligare resurser till vattenskyddet. Vi kan inte avgöra exakt hur mycket resurser den utvidgade uppgiften kräver, men har inget att erinra mot utredningen på denna punkt.

När det gäller de statliga kostnaderna ska dessa enligt utredningen tas om hand genom anslagshöjningar som finansieras via en punktskatt på kemikalieområdet, höjda va-avgifter och vissa nya avgifter för tillsyn och tillståndsprövning. Utredningen presenterar visserligen ett kortare avsnitt om alternativa finansieringskällor, men det ger ändå inte Statskontoret möjlighet att avgöra om den föreslagna punktskatten på kemikalieområdet är det mest optimala sättet att finansiera de anslagsförstärkningar som föreslås i betänkandet. Enligt vår bedömning hade det varit bättre om utredningen gjort en grundligare analys av de faktiska finansieringsmöjligheterna i detta fall, istället för att ägna så stort utrymme till att diskutera principer samt redovisa hur finansieringen sker på liknande områden och i andra länder.

Generaldirektör Ingvar Mattson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och utredare Eero Carroll, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Ingvar Mattson

Eero Carroll